

Голові
разової спеціалізованої вченої ради
Бондаренко Тетяні Сергіївни
доктору педагогічних наук, доценту
професору кафедри інформаційних
комп'ютерних технологій і математики
Української інженерно-педагогічної академії

Відзив
офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Спіріна Олега Михайловича
на дисертацію Кравчук Надії Леонідівни
«Формування компетентності працівників загальної середньої освіти в
сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в процесі
підвищення кваліфікації»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01
Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за
спеціалізаціями)

Актуальність та значущість дисертаційного дослідження зумовлена змінами в освітньому законодавстві, впровадженням «Концепції Нової української школи», посиленням тенденцій сталого суспільно-економічного розвитку в Україні, що зумовлює зростання попиту на висококваліфіковані педагогічні кадри в системі загальної середньої освіти. Це підвищило вимоги до рівня професійної майстерності вчителів та поставило на порядок денний необхідність розробки ними значної кількості інтелектуальних продуктів під час здійснення педагогічної діяльності. Проте спроможність вчителів здійснювати охорону та захист прав інтелектуальної власності на власні інтелектуальні продукти знаходиться на низькому рівні, що можна вирішити за рахунок підвищення кваліфікації. Необхідним є наукове обґрунтування, впровадження та апробація відповідних педагогічних технологій підвищення кваліфікації вчителів, спрямованих на формування професійно-значущих компетентностей вчителів, зокрема компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Під час обґрунтування актуальності дослідження дисертантка акцентує увагу на суперечностях між вимогами сучасного законодавства та суспільства до рівня професійної майстерності вчителя в сфері охорони і захисту прав

інтелектуальної власності та недостатньою розробленістю науково-обґрунтованої технології її формування.

Отже, актуальність дослідження обґрунтована належним чином і має бути визнана в контексті організації процесу підвищення кваліфікації вчителів.

Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідних тем Української інженерно-педагогічної академії «Теоретико-методичні засади підвищення кваліфікації працівників системи освіти в сфері інтелектуальної власності», яка фінансувалась з державного бюджету України, «Теоретична та технологічна підтримка інноваційної діяльності в закладах освіти», одним із виконавців яких була авторка.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і результатів, поданих у дисертації вважаємо достатнім. Авторка коректно визначила науковий апарат дослідження, підбрала методи відповідно до завдань, використала належну джерельну базу. Проблемне поле дослідження було охарактеризоване, спираючись на українські реалії підвищення кваліфікації вчителів та чинне законодавство. Авторка детально розкрила стан розробленості проблеми підвищення кваліфікації вчителів у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності в Україні, визначила напрями комплексного дослідження з цієї теми і довела, що цей процес потребує розробки відповідної педагогічної технології.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

вперше теоретично обґрунтовано концептуальні підходи до формування компетентності вчителів у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в процесі підвищення кваліфікації на засадах компетентісного, кваліметричного та технологічного підходів; теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено технологію формування компетентності вчителів у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в процесі підвищення кваліфікації; теоретично обґрунтовано та розроблено зміст підвищення кваліфікації вчителів у сфері охорони і захисту прав ІВ, виходячи з нагальних потреб працівників ЗЗСО та вимог оновленого

освітнього законодавства; розроблено зміст оцінювання у вигляді відповідних факторно-критеріальних моделей для оцінювання рівня сформованості компетентності у сфері інтелектуальної власності працівників ЗЗСО у процесі підвищення кваліфікації;

уточнено: компетентісну модель працівника ЗЗСО у сфері інтелектуальної власності за рахунок визначення змістового наповнення окремих структурних блоків моделі та компетентностей, які їх складають; змістове наповнення окремих програм підвищення кваліфікації вчителів у сфері інтелектуальної власності, які пропонують веб ресурси та ЗВО за рахунок оновлення змістовного наповнення окремих модулів підвищення кваліфікації ;

набули подальшого розвитку: підходи до підвищення кваліфікації вчителів ЗЗСО і формування професійно значущої компетентності у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності; методи ведення освітньої діяльності, що використовуються для формування компетентності у сфері охорони і захисту інтелектуальної власності вчителів ЗЗСО в процесі підвищення кваліфікації.

У роботі представлено авторське трактування поняття «компетентність у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності вчителів» як невід'ємної складової професійної компетентності вчителя, яка формується на межі інших спеціальних компетентностей і дає змогу забезпечити охорону, захист та реалізацію правового управління результатами інтелектуальних напрацювань. У дисертації представлено компетентісну модель вчителя у сфері інтелектуальної власності, яка поділена на чотири складові: педагогічну, правову, економічну та управлінську, - що відображає особливості професійної діяльності вчителів.

Авторкою розроблено, теоретично обґрунтовано і впроваджено технологію формування компетентності вчителів у сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності у процесі підвищення кваліфікації. Розроблена автором педагогічна технологія показана як системний процес в умовах реалізації концепції освіти протягом життя, що відображає діяльність під час

створення, фізичного представлення ОІВ та подальшого оформлення на них охоронних документів. У роботі детально вписані етапи технології: підготовчо-діагностичний, мотиваційно-цільовий, когнітивно-орієнтувальний, діяльнісно-операційний і контрольньо-оцінний.

Ефективність запропонованої технології доведено шляхом експериментальної перевірки у вигляді послідовного педагогічного експерименту. Вірогідність результатів експериментальної роботи доведено методами математичної статистики.

Запропоновані авторкою фактори та критерії у відповідних факторно-критеріальних моделях (описаних у другому розділі дисертації) було розроблено на основі декомпозиції відповідної соціально-педагогічної системи, виходячи зі структури компетентісної моделі вчителя у сфері інтелектуальної власності. У дослідженні детально описано особливості вимірювання розроблених критеріїв та показників. Відповідні матеріали та результати вимірювань наведені у додатках до дисертації.

Отже, вважаємо, що мета і завдання дослідження були досягнуті авторкою в повній мірі, основні положення та наукові результати обґрунтовані та мають належний рівень вірогідності.

Окремо підкреслюємо, що авторкою розроблено систему програм підвищення кваліфікації різної тривалості у сфері охорони і захисту прав ІВ в системі освіти: «Академічна доброчесність», «Охорона і захист ОІВ в ЗЗСО», «Управління об'єктами інтелектуальної власності в ЗЗСО», «Система ІВ в Україні», «Трансфер педагогічних технологій», «Правові аспекти використання, охорони і захисту ІВ в освітній діяльності», «Охорона і захист ОІВ в ЗЗСО», «Управління об'єктами інтелектуальної власності в ЗЗСО», - які забезпечують формування компетентності у сфері охорони і захисту прав ІВ вчителів ЗЗСО.

Теоретичні положення та практичні напрацювання, викладені у дисертації, можуть бути використані закладами та установами, що здійснюють підвищення кваліфікації вчителів.

Вважаємо достатнім рівень апробації та повноту викладення основних положень та практичних результатів дослідження в наукових публікаціях, які були представлені на конференціях різного рівня.

Основні результати дослідження достатньо повно відображено у 17 публікаціях авторки (з них 11 одноосібних), зокрема у: п'яти наукових фахових виданнях категорії «Б»; одному іноземному виданні, індексованому Web of Science; двох статтях у зарубіжних наукових періодичних виданнях; семи матеріалах наукових конференцій; підрозділі колективної монографії.

Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес закладів середньої освіти Основ'янського району м. Харкова та м. Києва.

Оцінюючі зміст та основні положення дисертації, повноту викладення матеріалів дослідження та відповідність встановленим вимогам, констатуємо, що представлена дисертація є самостійною науковою працею, де висвітлено авторські ідеї та розробки відповідно визначеної мети і завдань дослідження. Робота містить теоретичні, методичні положення та результати, сформульовані та розроблені авторкою особисто. Подані в дисертації ідеї та розробки інших авторів мають відповідні посилання і використані з метою глибшого розкриття теми дослідження. В цілому робота відповідає вимогам до її оформлення.

Дискусійні положення та зауваження:

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих результатів, варто зазначити дискусійні положення та висловити побажання:

1. У вступній частині роботи мету дослідження варто було б сформулювати не як шлях до мети, а власне як саму мету. Метою має бути кінцевий результат, а не процес його досягнення.

2. Авторкою ґрунтовно описано структурні складові компетентності вчителів у сфері інтелектуальної власності; стадії її формування, визначено її місце в інтегральній професійній компетентності вчителя для більш глибокого розуміння динаміки процесів її формування, розроблена відповідна модель (рис. 1.1); встановлено, що вона дає змогу забезпечити охорону, захист та

реалізацію правового управління результатами інтелектуальних напрацювань тощо. Однак варто було б не лише декларувати, що сутність такої компетентності визначено (с. 51), а й більш чітко встановити чи уточнити це поняття відповідним формулюванням, доповнивши наукову новизну роботи.

3. Потребує більш повного обґрунтування необхідність, достатність та узгодженість набору розроблених моделей для покладання їх в основу авторської технології. Адже фактори 1, 3, 5 та 6 моделі «Оцінка рівня сформованості компетентності у галузі інтелектуальної власності вчителів в процесі підвищення кваліфікації» (всього 12 факторів, Додаток М) практично дублюються чотирма додатковими моделями (з окремими наборами інших факторів). Поряд із цим інші вісім факторів основної моделі автором не деталізуються у формі додаткових моделей.

4. В авторській моделі технології формування компетентності вчителів у сфері охорони і захисту прав ІВ в процесі підвищення кваліфікації (рис. 2.1.) недостатньо представлені цифрові та хмаро-орієнтовані засоби цієї технології, які рекомендовано використовувати лише на контрольній-оцінній її етапі.

5. На сторінках дисертації мають місце окремі невдалі стилістичні конструкції та мовні огріхи. Зокрема, в авторських факторно-критеріальних моделях йдеться про процеси, тому в їх назвах доцільно використати «оцінювання» замість «оцінка»; на с. 49 «Розглядати... не є вірним», на с. 51 «одне вірне рішення» – варто термін «вірний» замінити на «правильний».

Уточнимо, що зазначені зауваження носять рекомендаційний характер і не знижують значущості виконаного наукового дослідження, що є самостійною завершеною працею.

Загальний висновок. Зважаючи на актуальність обраної наукової проблеми, обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, новизну й повноту викладу їх у наукових публікаціях, вважаємо, що дисертаційне дослідження Н. Л. Кравчук «Формування компетентності працівників загальної середньої освіти в сфері охорони і захисту прав інтелектуальної власності в процесі підвищення кваліфікації» є актуальним,

самостійним, завершеним науковим дослідженням, що відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. №40, а Кравчук Надія Леонідівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук, професор,
директор Інституту цифровізації
освіти НАПН України

О.М. Спірін